
А. К. Соколова.

ОХОРО́НА ВО́ДНИХ ОБ'ЄКТИ́В – діяльність, яка спрямована на збереження та відтворення вод (водних об'єктів). Усі води (водні об'єкти) підлягають охороні від забруднення, засмічення, вичерпання та ін. дій, які можуть погіршити умови водопостачання, завдати шкоди здоров'ю людей, спричинити зменшення рибних запасів та ін. об'єктів водного промислу, погіршення умов існування диких тварин, зниження родючості земель та ін. несприятливі явища внаслідок зміни фіз. і хім. властивостей вод, зниження їх здатності до природ. очищення, порушення гідрологічного і гідрогеол. режиму вод. Діяльність фіз. та юрид. осіб, що завдає шкоди водам (водним об'єктам), може бути припинена за рішенням суду.

Прав. охорона вод – закріплена у водному зак-ві система держ. і сусп. заходів, спрямована на попередження забруднення, засмічення, вичерпання вод і на організацію рац. експлуатації водних ресурсів для задоволення госп. потреб, забезпечення матеріальних, екол. і культ.-оздоровчих інтересів населення, на ліквідацію негативних явищ і поліпшення стану вод тощо.

ВКУ містить перелік осн. водоохорон. заходів (розд. IV), які виправдовують себе на практиці. Деякі з них названі і в ін. розділах цього Кодексу. Такі заборонні приписи, як недопущення введення в дію підприємств, споруд та ін. об'єктів, що можуть впливати на стан води, заборона скидати у водні об'єкти відходи і сміття; заборона підприємствам і громадянам забруднювати, засмічувати поверхні водозаборів, льодового покриву водойм, морів, їх заток і лиманів виробничими, побутовими чи ін. відходами, нафтовими, хім. та ін. забруднюючими речовинами, спрямовані на охорону водних ресурсів тощо.

У ВКУ передбачено низку заходів запобіжного характеру, як-от: а) охорона підземних вод, водних об'єктів, віднесених до категорії лікувальних; б) запобігання забрудненню вод добривами й хім. засобами захисту рослин; в) розроблення умов розміщення, проектування, будівництва, реконструкції підприємств, споруд та ін. об'єктів, що можуть впливати на стан вод взагалі й рибогосп. водних об'єктів зокрема; г) охорона внутр. мор. вод і тер. моря. Так, останній попереджувальний захід встановлено також Правилами охорони внутр. мор. вод і тер. моря від забруд-

нення та засмічення, затв. постановою КМУ від 29 лют. 1996 № 269. Ці Правила стосуються підприємств, установ, орг-цій усіх форм власності, громадян України, а також іноземних юрид. і фіз. осіб та осіб без громадянства, укр. та іноземних суден, що знаходяться у цих водах.

Правила охорони поверхневих вод від забруднення зворотними водами, затв. постановою КМУ від 25 берез. 1999 № 465, спрямовані на запобігання й усунення забруднення поверхневих водних об'єктів, на відтворення водних ресурсів і забезпечення безпечних умов водокористування. Цей документ є обов'язковим для виконання всіма підприємствами, установами, орг-ціями і громадянами – суб'єктами підприємницької діяльності, діяльність яких щодо скидання зворотних вод у водні об'єкти впливає або може вплинути на стан поверхневих вод. Вода зворотна – це вода, що повертається за допомогою техн. споруд і засобів з госп. ланки водного кругообігу в його природ. ланки у вигляді води стічної, шахтної, кар'єрної або дренажної.

Для першочергової реалізації заходів з охорони вод водні об'єкти та їх ділянки визначаються з урахуванням міри забрудненості певного об'єкта, його значення для соц.-екон. розвитку регіону, техн. та екон. можливостей щодо ослаблення антропогенного впливу та ін. негативних чинників.

Зазначені Правила встановлюють низку попереджувальних заходів, а саме: а) не допускається миття транспортних засобів і техніки, проведення робіт, які можуть призвести до забруднення води на водних об'єктах і в їх

прибережних захисних смугах; б) діяльність водокористувачів не повинна спричиняти збільшення донних відкладів або накопичення в них забруднюючих речовин, які можуть призвести до погіршення стану таких об'єктів, та ін.

Законом встановлено заборону на скидання у водні об'єкти, на поверхню льодового покриву й водозбору, в каналізаційні мережі пульпи концентрованих кубових залишків, шламів, ін. технол. і побутових твердих відходів, а також низку обмежень, що стосуються скидання забруднюючих речовин залежно від категорії якості поверхневих вод, передбаченої для окремих ділянок водного об'єкта, тощо.

Існують певні обов'язки для водокористувачів щодо охорони поверхневих вод. Це додержання відповідного саніт. стану території, на якій розташовані їх об'єкти, недопущення винесення через дощові каналізаційні мережі сміття, продуктів ерозії ґрунтів, сировини, відходів пром. в-ва тощо.

Прав. заходи, що забезпечують охорону вод від забруднення, засмічення й вичерпання, заслуговують на особливу пильну увагу. Водні об'єкти вважаються забрудненими, якщо їх склад і властивості води зазнали змін через вплив, виробничу діяльність або побутова їх експлуатація населенням призвели до того, що ці об'єкти стають частково або повністю непридатними для одного з видів водокористування. Неочищені стічні води, неправильне захоронення радіоактивних відходів, скиди із суден нафти, потрапляння ін. чином шкідливих речовин у водні об'єкти можуть стати джерелами такого забруднення. Цей факт встановлюється

посадовими особами уповноважених органів згідно з їх компетенцією. Джерелами забруднення можуть бути: а) пром. підприємства, що скидають виробничі стічні води, комунально-побутові госп-ва з господарчо-фекальними стоками й підприємства сільс. госп-ва, що застосовують ядохімікати та ін. хім. речовини, стоки тваринницьких комплексів і ферм; б) судна та ін. пересувні засоби й установки на воді; в) підприємства, що сплавляють деревину; провадять будівельні, днопоглиблювальні та ін. роботи на водних об'єктах.

Якщо обсяг забруднення та засмічення вод від пром. та сільськогосп. підприємств останнім десятиліттям зменшився, то стоки житлово-комунального госп-ва збільшилися, що викликає нагальну потребу у відповідній перебудові прав. регулювання охорони вод від забруднення відходами споживання й в-ва.

Під засміченням водних об'єктів розуміють привнесення в них сторонніх предметів і матеріалів (деревини, кори, будівельного сміття, металобрухту, ін. виробничих або побутових відходів), що шкідливо впливають на стан вод. У таких випадках якість вод змінюється поступово, але не такою мірою, що водні об'єкти не можуть бути використані за призначенням. Таке засмічення впливає насамперед на русла річок і перешкоджає судноплавству. Водним законом забороняється скид у водні об'єкти виробничих, побутових, радіоактивних та ін. видів відходів і сміття.

Унаслідок неправомірних дій, через природ. стихійні явища чи значні якісні зміни в результаті хім. або радіац. забруднення до такої міри, що вода стає

непридатною для водокористування, кількісно зменшуються природ. запаси води у водоймах і джерелах. У таких випадках йдеться про вичерпання вод як вищу форму забруднення водойм. Для охорони вод від вичерпання встановлюються водоохорон. зони, планово здійснюються лісомеліоративні, протиерозійні, гідротехн. та ін. заходи відповідно.

Зак-вом установлюються певні заходи боротьби з наведеними випадками забруднення, засмічення та вичерпання вод, що мають місце в результаті неналежного використання людьми водних ресурсів для різних побутових і виробничих потреб. Попередження й ліквідація вказаних негативних явищ, а також покращання стану вод для збереження сприятливих гідроморфологічних і гідрокліматичних умов життя людей при збільшенні населення, обсягів в-ва й рівня соц. вимог – осн. мета прав. охорони вод.

Лит.: Колбасов О. С. Правовая охрана вод и рыбных запасов в СССР. М., 1974; Гусев Р. К., Петров В. А. Правовая охрана природы в СССР. М., 1979; Природоресурсовое право и правовая охрана окружающей среды / под ред. В. В. Петрова. М., 1988; Боголюбов С. А. Актуальные проблемы экологического права. М., 2011.

А. К. Соколова.